

El futur del Patrimoni Sonor i Audiovisual

T eltemps.cat/delesarts/5423/el-futur-del-patrimoni-sonor-i-audiovisual

El Temps de les arts

- [Portada](#)
- [Articles](#)

[Publicitat](#)

Patrimoni

Les Jornades sobre el Patrimoni Sonor i Audiovisual, celebrades els dies 25 i 26 d'octubre, han constatat que les estratègies per protegir-lo estan estretament relacionades amb l'aparició de les noves eines tecnològiques i els nous enfocaments per afrontar el repte de la preservació digital

Per [Pau Saavedra Bendito](#)

31.10.2018

Jornades sobre el Patrimoni sonor i audiovisual | Biblioteca de Catalunya – Oriol Miralles

Segueix-nos a Facebook per assabentar-te dels nostres darrers reportatges

Els dies 25 i 26 d'octubre de 2018 van tenir lloc les Jornades sobre el Patrimoni Sonor i Audiovisual, organitzades conjuntament per la **Biblioteca de Catalunya** i l'**Arxiu Nacional de Catalunya**, amb un èxit notable d'assistència, que reflecteix l'interès que suscita avui dia una part del nostre patrimoni que no sempre ha estat objecte de l'atenció que mereix. La celebració de les jornades ha coincidit en el temps amb dues iniciatives de caràcter internacional com són la declaració d'**Any Europeu del Patrimoni Cultural**, promoguda per la Unió Europea, i el Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual declarat per la Unesco, que se celebra cada 27 d'octubre.

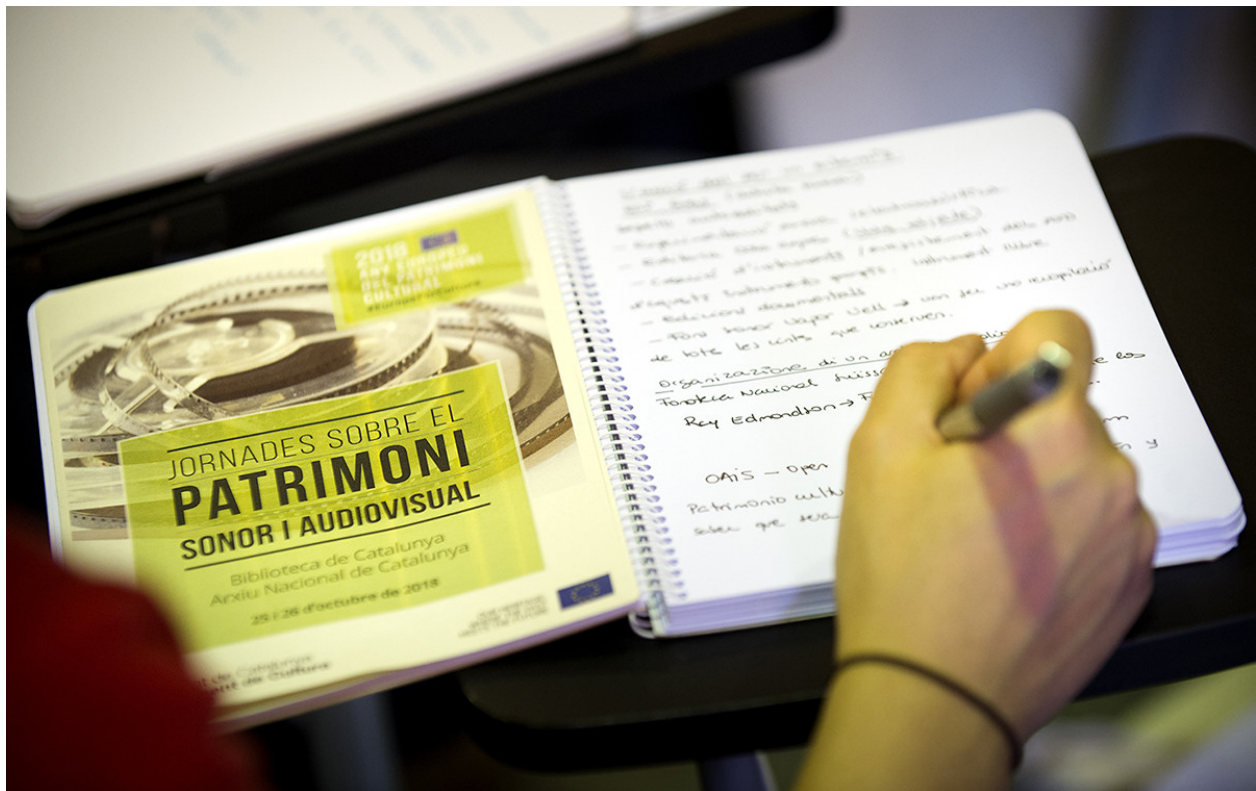
En aquestes jornades s'ha posat de manifest, un cop més, **la vulnerabilitat del patrimoni sonor i audiovisual** i s'ha constatat que les estratègies per protegir-lo estan estretament relacionades amb l'aparició de les noves eines tecnològiques i els nous enfocaments per afrontar el repte de la preservació digital.

Jornades sobre el Patrimoni Sonor i Audiovisual | Arxiu Nacional de Catalunya

Aquesta vulnerabilitat és inherent a la naturalesa dels suports sobre els quals s'han enregistrat els sons i les imatges, els quals acostumen a contenir materials fràgils, sotmesos a un procés de degradació constant i irreversible, com és el cas d'alguns dels components de les cintes magnetofòniques i de vídeo, o de les pel·lícules cinematogràfiques de nitrat de cel·lulosa, per posar-ne alguns exemples. A això cal sumar l'**obsolescència tecnològica dels aparells reproductors com els fonògrafs, els plats de discs, els magnetòfons o els magnetoscòpis**, que en molts casos s'han de substituir per aparells moderns creats ex professo amb les mateixes característiques, els quals acostumen a tenir un cost elevat, inassequible per a moltes institucions. La digitalització esdevé l'única via per a la preservació dels continguts sonors i audiovisuals, però els documents digitals també estan subjectes a una tecnologia canviant i sovint poc estandarditzada, que provoca que l'obsolescència tecnològica es produeixi en períodes cada vegada més curts.

El primer dia de les jornades va tenir lloc a la seu central de la **Biblioteca de Catalunya**, al carrer de l'Hospital de Barcelona, i es va centrar principalment en la documentació sonora. Va començar amb la ponència titulada «Col·leccions patrimonials d'àudio i vídeo i dependència tecnològica», en la qual **Margarida Ullate**, directora de la Unitat de Sons i Audiovisuals de la Biblioteca de Catalunya, va reflexionar sobre **les tipologies del patrimoni sonor i audiovisual i ens va acostar a les problemàtiques de conservació dels suports al llarg de la història**, tot posant exemples dels fons i col·leccions conservats a la Biblioteca de Catalunya, des dels enregistraments d'Isaac Albèiz en cilindres de cera, al fons de cintes magnetofòniques de Ràdio Barcelona, passant per les diverses col·leccions de discos, bona part dels quals han ingressat per Dipòsit Legal des de l'any 1958. Actualment, les principals directrius per a la gestió i conservació de la documentació sonora queden recollides en els documents publicats per la IASA (International Association of Sound and Audiovisual Archives).

Un moment de les Jornades sobre el patrimoni sonor i audiovisual | Biblioteca de Catalunya – Oriol Miralles

A continuació, **Andrés Lewiín-Ritcher**, director executiu de la Fundació Phonos, va presentar aquest laboratori de creació de música experimental electroacústica. L'arxiu de Phonos és un exemple de com els enregistraments sonors tenen una forta dependència tecnològica. Des del seu naixement l'any 1974, Phonos ha utilitzat bona part de la tecnologia existent en l'àmbit de la creació de música electrònica, com el primer sintetitzador analògic de la companyia RSF o les primeres generacions d'ordinadors NeXT. Actualment, Phonos conserva un arxiu creat principalment pels mateixos compositors amb les seves gravacions al laboratori.

El primer arxiu sonor del món va ser el **Phonogramamrchiv**, fundat a Viena l'any 1899, on es conservaven enregistraments sonors de caràcter científic, fonts orals en diverses llengües i músiques procedents de diverses cultures. L'enregistrament de la natura i la captació del paisatge sonor va començar amb les gravacions de **Ludwig Karl Koch** a finals del segle XIX i principis del XX. Fins aquella època, conservem imatges del paisatge gràcies a les il·lustracions realitzades en les expedicions científiques, però ignorem com era el paisatge sonor. Un exemple que il·lustra la importància d'aquesta mancança és el del llop de Tasmània, un marsupial extingit

a principis del segle XX del qual es conserven filmacions, però no cap document sonor, de manera que no podem saber quins sons era capaç d'articular. Amb aquest exemple iniciava la seva intervenció **Eloïsa Matheu**, biòloga i col·laboradora del Museu de Ciències Naturals de Barcelona que, juntament amb **Eulàlia Garcia**, cap de col·leccions del mateix museu, van presentar la col·lecció de sons de la natura del MCNB. Es tracta d'un projecte de gravació i conservació dels sons de la natura iniciat l'any 1981 amb l'objectiu **d'enregistrar i conservar els sons d'animals de la fauna de Catalunya**.

Jornades sobre el Patrimoni Sonor i Audiovisual | Arxiu Nacional de Catalunya

També sobre el patrimoni sonor, però des d'una dimensió artística, van versar les intervencions de l'artista **Eli Gras** «L'acció del ser un entremig» i Anna Ramos, coordinadora del projecte Ràdio Web MACBA. Eli Gras és una artista sonora i visual, a més d'editora i gestora cultural que, des de l'experimentació, crea nous sons produïts per «objectes que parlen» i que es troben a mig camí entre l'instrument musical i l'obra d'art. Un projecte diferent, però lligat també a la creació artística, és el de Ràdio Web MACBA. Malgrat el nom no es tracta d'una ràdio -segons afirma la mateixa **Anna Ramos**- sinó d'un projecte d'experiència compartida amb els artistes que passen pel museu, a través de llargues entrevistes que s'ofereixen en forma de podcasts i que conformen un interessant fons oral.

Com hem dit, **la conservació del patrimoni sonor passa inevitablement per la digitalització, però només per ella mateixa no resol el problema. Cal organitzar i sistematitzar els processos, des de l'ingrés dels documents a l'arxiu, fins al seu emmagatzematge al repositori digital, juntament amb les metadades que permetran la seva identificació i recuperació en el futur, és a dir, cal planificar el recorregut dels documents al llarg de la seva vida útil.** Això és el que es proposa el model OAIS (Open Archival Information System), un model estàndard convertit en norma ISO. Un exemple de l'aplicació d'aquest model en l'organització d'un arxiu sonor és el que va presentar Pio Michele Pellizzari, director de la

Fonoteca Nacional de Suïssa, aplicat als fons sonors d'aquesta institució. Pellizari concreta aquest model en quatre moments crítics que cal contemplar com són els d'adquisició, preservació/arxiu, documentació/catalogació i accés i difusió.

Precisament, en relació amb l'accés i la difusió, cal recordar que els arxius no han de ser mers magatzems de documents, sinó que han de procurar dinamitzar i potenciar les diverses formes d'accedir a la documentació, i han de crear nous productes que atorguin un valor afegit als documents, tant per a la recerca com per a la difusió cultural. Un bon exemple d'això és el projecte «Les Veus de la Transició a l'Arxiu de la Paraula de l'Ateneu Barcelonès», el qual va ser presentat per Sergi Montes, responsable de sistemes d'informació i tecnologia d'aquesta entitat. L'**Ateneu Barcelonès** és una institució amb 150 anys d'història que conserva un important fons d'enregistraments sonors de l'època de la Transició Espanyola, on estan representats els personatges més rellevants de la vida política, intel·lectual i cultural del moment. **Gràcies a la reorganització de l'arxiu digital, han trobat noves maneres de donar a conèixer, relacionar i difondre els seus fons.**

Un moment de les Jornades sobre el patrimoni sonor i audiovisual | Biblioteca de Catalunya – Oriol Miralles

El segon dia de les Jornades va tenir lloc a la seu de l'Arxiu Nacional de Catalunya, a Sant Cugat del Vallès. Per donar a conèixer els fons sonors i audiovisuals de l'ANC, Francesc Sánchez, tècnic de l'Àrea de Fons d'Imatges, Gràfics i Audiovisuals de l'Arxiu, va fer un recorregut cronològic pels principals fons documentals de l'arxiu, **entre els quals podem destacar, pel que fa als documents sonors, les gravacions de Lluís Companys, la col·lecció Pelai Pagès, centrada en el període la Transició, o la fonoteca històrica Jaume Font.** Pel que fa als documents audiovisuals, es van destacar alguns fons com els del Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans, el fons de l'Institut Escola o el fons Joan Botey i Riera, per citar-ne alguns.

Un concepte lligat a la preservació dels documents és el de la seva avaluació i selecció. Un dels principis esmentats a les Jornades és que no cal conservar-ho tot, no solament per l'elevat cost que això suposa, sinó també perquè pot anar en detriment de l'eficiència de l'arxiu. El principi és que cal conservar només allò que té valor, ja sigui valor jurídic-administratiu o valor històric. L'avaluació i tria de la documentació s'aplica de forma sistemàtica per a diferents tipus de documentació textual, però no hi ha experiències similars en la seva aplicació a la documentació audiovisual. A Catalunya existeix la **Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental** (CNAATD) que és l'òrgan que estableix com s'ha de fer l'avaluació documental. La CNAATD va establir l'any 2015 la creació d'un grup de treball orientat a la documentació audiovisual generada per les televisions. Els resultats d'aquest treball van ser presentats per Adela Pujolà, responsable de documentació de la **Xarxa Audiovisual Local**, i Montserrat Bailac, documentalista responsable de l'arxiu històric de la **Televisió de Catalunya**.

Jornades sobre el Patrimoni Sonor i Audiovisual | Arxiu Nacional de Catalunya

Existeix un consens generalitzat en què els processos d'organització, gestió i selecció de la documentació han cobrat especial importància des de l'aparició de la tecnologia digital, ja que aquesta ha propiciat un increment notable en la producció de documents. Per això ens calen eines tecnològiques que ens ajudin en aquests processos. Algunes d'aquestes eines s'han desenvolupat en el marc del projecte PREFORMA finançat per la Unió europea. Ens referim concretament a un software destinat a testear i validar els fitxers digitals en el moment de la ingesta al sistema, per tal d'assegurar la seva preservació a llarg termini. El projecte PREFORMA s'ha materialitzat en tres programes: Vera PDF, DTF Manager i Media Conch, focalitzats respectivament en els formats de text, imatge fixa i vídeo digital. **David Iglésias** i **Pau Saavedra**, del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) de l'Ajuntament de Girona -una de les institucions que ha col·laborat en el projecte- van centrar la seva intervenció en l'aplicació d'aquest software en els fons d'imatge i vídeo digital.

La jornada va cloure amb una taula rodona formada per representants d'algunes de les principals institucions del país que conserven documentació sonora i audiovisual, i va permetre escoltar quines són les experiències en la gestió d'aquest patrimoni. A la taula rodona hi van participar **Blanca Martínez**, cap de l'Àrea d'Arxiu del Parlament de Catalunya, **Ramon Saball**, coordinador d'Arxius Judicials de Catalunya, **Montse Català**, cap del Departament de Documentació de TV3 i Catalunya Ràdio, i **Mariona Bruzzo**, cap del Centre de Conservació i Restauració de la Fílmoteca de Catalunya, a més de la participació d'**Imma Navarro**, Cap de l'Àrea d'Imatges, Gràfics i Audiovisuals de l'Arxiu Nacional de Catalunya, com a moderadora. Algunes de les dades presentades en aquesta taula rodona ens donen una idea de les dimensions del nostre patrimoni sonor i audiovisual, com per exemple les 320.00 hores d'imatge que es conserven a l'arxiu de la Televisió de Catalunya o els més de 150.000 rotlles de pel·lícula que es conserven a la Fílmoteca de Catalunya. Però, malgrat la magnitud d'aquestes dades, no podem oblidar que bona part del patrimoni sonor i audiovisual s'ha perdut, com recordava Mariona Bruzzo en afirmar que **el 90% de la producció cinematogràfica de Catalunya anterior als anys 30 del segle XX no es conserva**. En aquest sentit, cal emprendre iniciatives destinades a la recuperació d'aquest patrimoni, però també accions que assegurin la seva pervivència per a les futures generacions. De moment, els responsables de l'organització de les Jornades van expressar la seva voluntat de treballar perquè aquestes tinguin continuïtat.

Jornades sobre el Patrimoni Sonor i Audiovisual | Arxiu Nacional de Catalunya

Subscriu-te a El Temps i tindràs accés il·limitat a tots els continguts.

Atenció: com la majoria de webs, utilitzem cookies (galetes), tant pròpies com de tercers, per a recopilar informació estadística de la vostra navegació i oferir-vos un servei personalitzat. Si continueu navegant, considerem que n'accepteu l'ús. Més informació